O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
JAMOAT XAVFSIZLIGI
UNIVERSITETI

PULATOV Yu.S.

# TEZQOR-QIDIRUV HUQUQI

Darslik

TOSHKENT – 2025

**BBK -64.9**
**P 88**

Ushbu darslik O‘zbekiston Respublikasi Jamoat Xavfsizligi Universitetining Ilmiy Kengashida 3 aprel 2024 yilda, 8-sonli bayonnoma) muhokama qilingan va O‘zbekiston Respublikasining oliy va o‘rta-maxsus ta’lim vazirligi tomonidan 27 dekabr 2024 yil 485– sonli buyrug‘i bilan chop etishga tavsiya qilingan

Pulatov Yu.S. Tezqor-qidiruv huquqi: Darslik. - Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2025. – 383 bet.

Ushbu darslik “Tezqor-qidiruv huquqi” kursi bo‘yicha tasdiqlangan fan dasturi va amaldagi O‘zbekiston Respublikasi milliy va xalqaro qonunchilik normalari asosida tayyorlangan.

Darslik, yuridik yo‘nalishdagi oliy ta’lim o‘quv yurtlari, muassasalari o‘qituvchilari, kursantlari, magistrlari, talabalari, tinglovchilari, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi huquqni muhofaza qiluvchi organlari xodimlari uchun mo‘ljallangan.

**Taqrizchilar:**

| | |
|---|---|
| *Tulaganova G.Z.* | Toshkent davlat yuridik universiteti professori, yuridik fanlar doktori, professor |
| *Bekmurodov N.*N. | O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi professori, yuridik fanlar falsafa (PhD) doktori, dotsent; |
| *Xayriyev N.I.* | O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti professori yuridik fanlar doktori, professor. |

© Pulatov Yuriy Sayfiyevich, 2025
© O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti,2025

**MUNDARIJA**

**KIRISH..... 3**
**I BOB. TEZKOR-QIDIRUV HUQUQNING FAN TARMOG‘I VA O‘QUV PREDMETI SIFATIDA SHAKLLANISHI ..... 5**
1.2. Jinoyatchilikka qarshi kurashish vazifalarini hal qilishda tezkor-qidiruv huquqining zaruriyati va tutgan o‘rni ..... 8
1.3. Tezkor-qidiruv huquqining tarixiy rivojlanish bosqichlari ..... 14
1.4. Tezkor-qidiruv huquqi nazariyasining rivojlanishiga asos bo‘lib xizmat qilgan olimlarning ilmiy ishlari..... 28
1.5. Tezkor-qidiruv huquqining tushunchasi, predmeti va tizimi, uning maqsadi va vazifalari..... 36
1.6. Tezkor-qidiruv huquqi fanining yurist kadrlarni tayyorlashdagi ahamiyati ..... 46
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 48
**II BOB. TEZKOR-QIDIRUV HUQUQNING FAOLIYATINING TUSHUNCHASI, MAQSADI VA VAZIFALARI..... 50**
2.1. Tezkor-qidiruv faoliyatining tushunchasi va xususiyatlari ..... 50
2.2. Tezkor-qidiruv faoliyatining jinoyatjilikka qarshi kurashishdagi zaruriyati, maqsadi va vazifalari ..... 52
2.3. Tezkor-qidiruv faoliyatining mohiyati va asosiy yo‘nalishlari ..... 56
2.4. Tezkor-qidiruv faoliyatining asosiy vazifalari..... 58
2.5. Tezkor-qidiruv faoliyati fanining boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi ..... 62
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 66
**III BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINING PRINSIPLARI.. 67**
3.1. Tezkor-qidiruv faoliyatining prinsiplari tushunchasi ..... 67
3.2. Tezkor-qidiruv faoliyati prinsiplari tizimi (sistema) ..... 69
3.3. Tezqor-qidiruv faoliyati umumhuquqiy va maxsus prinsiplari ahamiyati va o‘rni..... 71
3.4. Tezkor-qidiruv faoliyatining tashkiliy prinsiplari tahlili ..... 72
3.5. Tezkor-qidiruv faoliyatining axloqiy prinsiplarining ahamiyati va zaruriyat..... 76

3.6. Tezkor-qidiruv faoliyatining asosiy prinsiplari qonuniylik, inson huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari ustuvorligi, konspiratsiya, oshkora va nooshkora usullar uyg‘unligi prinsipi..... 77
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 83
**IV BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINING HUQUQIY TARTIBOTGA SOLISHI ..... 85**
4.1. Tezkor-qidiruv faoliyatini normativ-huquqiy tartibga solish tushunchasi, darajasi va amalga oshirishda yuzaga keladigan huquqiy munosabatlar ..... 85
4.2 Tezkor-qidiruv faoliyatini normativ-huquqiy tartibga solishning konstitutsiyaviy va xalqaro huquqiy darajasi..... 95
4.3.Tezkor-qidiruv faoliyatini normativ-huquqiy tartibga solishning qonunchilik darajasi. Tezkor-qidiruv faoliyati qonunining tushunchasi va tuzilishi ..... 101
4.4. Tezkor-qidiruv faoliyati qonunining hudud, shaxs va vaqt bo‘yicha amal qilishi. Tezkor-qidiruv faoliyatini normativ-huquqiy tartibga solishning qonunosti darajasi ..... 107
4.5. Tezkor-qidiruv faoliyatini tartibga soluvchi idoraviy normativ-huquqiy hujjatlar ..... 112
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 114
**V BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINI AMALGA OSHIRISH JARAYONIDA INSON HUQUQLARI VA ERKINLIKLARIGA RIOYA QILISH ..... 115**
5.1. Tezkor-qidiruv faoliyatida inson huquqlari va erkinliklariga rioya etish. Inson huquqlari va erkinliklariga rioya qilishga bag‘ishlangan xalqaro-huquqiy hujjatlar ..... 115
5.2. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshirishda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlariga rioya etish uchun majburiy bo‘lgan talablar ..... 118
5.3. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar mansabdor shaxslarining noqonuniy harakatlari ustidan shikoyat qilish tartibi. Tezkor-qidiruv faoliyati talablarini buzgan mansabdor shaxslarga nisbatan javobgarlik ..... 125

Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 129
**VI BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINI AMALGA OSHIRUVCHI ORGANLARNING TUZILISHI VA VAKOLATLARI..... 130**
6.1. O‘zbekiston Respublikasida tezkor- qidiruv faoliyatini faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning umumiy tavsifi va ularning tasniflanishi. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning tizimi, tuzilishi va vakolatlari..... 130
6.2. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning huquqlari va majburiyatlari..... 138
6.3. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning lavozimlaridagi shaxslar, ularning tasnifi va huquqiy maqomi..... 145
6.4. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning vakolatlarini chegaralash..... 149
6.5. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarning vakolatlarini bir-biridan ajratilishi..... 155
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 159
**VII BOB. TEZKOR-QIDIRUV TADBIRLARI TURLARI VA ULARNING MAZMUNI..... 160**
7.1.Tezkor-qidiruv tadbirlari tushunchasi va turlari..... 160
7.2. So‘rovning tushunchasi va obyekti..... 162
7.3. Ma’lumotlar to‘plash tushunchasi va ahamiyati..... 164
7.4.Qiyosiy tekshiruv uchun namunalar yig‘ish tushunchasi va ahamiyati..... 166
7.5. Tekshirish uchun xarid qilish tushunchasi va ahamiyati..... 168
7.6. Nazorat ostida yetkazib berish tushunchasi va ahamiyati..... 170
7.7. Predmetlar va hujjatlarni tekshirish tushunchasi va ahamiyati..... 173
7.8. Tezkor kuzatuv tushunchasi va ahamiyati..... 175
7.9. Shaxsning aynanligini aniqlash tushunchasi va ahamiyati..... 177
7.10. Turar joylarni va boshqa joylar, binolar, inshootlarni, joyning uchastkalarini, texnik va transport vositalarni tekshirish tushunchasi va ahamiyati..... 180

7.11. Pochta Kuryerlik jo‘natmalarini va telegraf xabarlarini nazorat qilish tushunchasi va ahamiyati ..... 182
7.12. Telefonlar va boshqa telekomunikatsiya qurilmalari orqali olib boriladigan so‘zlashuvlarni eshitib turish, ular orqali uzatiladigan axborotni olish tushunchasi va ahamiyati ..... 184
7.13. Abonentlar yoki abonent qurilmalari o‘rtasidagi bog‘lanishlar to‘g‘risida axborot olish ..... 186
7.14. Tezkor kiritish tushunchasi va ahamiyati ..... 188
7. 15 Nazorat ostida olish tushunchasi va ahamiyati. Niqoblangan operatsiyalar tushunchasi va ahamiyati ..... 189
7.16. Niqoblangan operatsiyalar tushunchasi va ahamiyati..... 191
7. 17. Tezkor eksperiment tushunchasi va ahamiyati ..... 192
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 195
**VIII BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINI AMALGA OSHIRUVCHI ORGANLARGA KO‘MAKLASHUVCHI SHAXSLAR ..... 197**
8.1. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar xodimlarini va bunday faoliyatni amalga oshirishga ko‘maklashayotgan shaxslarni, shuningdek ularning oila a’zolarini ijtimoiy-huquqiy jihatdan himoya qilish tushunchasi va ahamiyati ..... 197
8.2. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar xodimlarini va ularning oila a’zolarini ijtimoiy-huquqiy jihatdan himoya qilishning o‘ziga xos xususiyatlari..... 200
8.3. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlarga ko‘maklashayotgan shaxslarni, shuningdek ularning oila a’zolarini ijtimoiy-huquqiy jihatdan himoya qilishning o‘ziga hos xususiyatlari 207
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 214
**IX BOB. TEZKOR-QIDIRUV TADBIRLARINI ASOSLARI, SHARTLARI VA CHEKLOVLARI..... 215**
9.1. Tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazish uchun asoslar..... 215
9.2. Tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazishning jinoyatchilik bilan bog‘liq bo‘lgan asoslari..... 218

9.3. Tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazishning jinoyatchilik bilan bog‘liq bo‘lmagan asoslari ..... 225
9.4. Tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazish shartlari ..... 229
9.5. Kechiktirib bo‘lmaydigan hollarda yoki fuqarolarning arizasiga ko‘ra tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazish shartlari ..... 230
9.6 Tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazishda cheklovlar ..... 234
9.7. Fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini cheklovchi tezkor-qidiruv tadbirlarini o‘tkazish shartlari ..... 235
9.8. Prokuror bilan kelishilgan holda amalga oshiriladigan tezkor-qidiruv tadbirlari ..... 239
Nazorat uchun savol va topshiriqlar ..... 241
**X BOB. JINOYATLARNI VA FOSH ETISH TEZKOR-QIDIRUV METODIKASI ..... 242**
10.1. Jinoyatlarni aniqlash va fosh etish tezkor-qidiruv metodikasi .... 242
10.2. Tezkor-qidiruv metodikasi tushunchasi va elementlari ..... 243
10.3 Jinoiy muhitga qarshi kurashda tezkor-qidiruv metodikasining ahamiyati. Muayyan jinoyatlarni aniqlash va fosh etish bo‘yicha uslubiy tavsiyanomalarning zaruriyati va ahamiyati. Jinoyatlarning tezkor-qidiruv tavsifi ..... 245
10.4. Alohida turdagi jinoyatlarning tezkor-qidiruv tavsifini ..... 248
Nazorat uchun savol va topshiriqlar ..... 250
**XI BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATINI AXBOROT BILAN TA’MINLASH ..... 251**
11.1. Tezkor-qidiruv axboroti tushunchasi ..... 251
11.2. Tezkor-qidiruv axborotiga qo‘yiladigan talablar ..... 253
11.3. Tezkor-qidiruv axborotining daliliy ahamiyatga ega elementlari va mo‘ljallangan axborot tizimlari ..... 256
11.4. Tezkor-qidiruv ish yurituv ishlari, maqsadi va qonuniyligi ustidan nazorat ..... 260
Nazorat uchun savol va topshiriqlar ..... 264
**XII BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATIDA TEZKOR HUJJATLASHTIRISH NAZARIYASI ..... 265**

12.1. Tezkor-qidiruv faoliyatida tezkor hujjatlashtirish nazariyasi va tushunchasi ..... 265
12.2. Tezkor hujjatlashtirishning tarkibiy qismi va talablari ..... 267
12.3. Tezkor hujjatlashtirishning yo‘nalishlari ..... 273
12.4. Tezkor hujjatlashtirishning yo‘nalishlari. Ashyoviy dalil bo‘la oladigan narsa va hujjatlarni saqlanishini ta’minlash ..... 276
Nazorat uchun savol va topshiriqlar ..... 279
**XIII BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI VA JINOYAT PROTSESSINING NISBATI ..... 281**
13.1. Tezkor-qidiruv faoliyati va jinoyat protsessining nisbati. Qonunchilikdagi dalillar va dalillar maqbulligiga oid normalar ..... 281
13.2. Tezkor-qidiruv faoliyati natijalarining daliliy ahamiyati va unga protsessual tus berishning usullari ..... 285
13.3. Protsessual isbot qilish tushunchasi ..... 291
13.4. Tezkor hujjatlashtirish va protsessual isbot qilishning farqlari ... 297
13.5 Jinoyat protsessida foydalaniladigan dalillar xususiyatlari ..... 300
13.6. Tezkor-qidiruv faoliyati natijalarini oshkoralashtirishga yordamlashuvchi empirik uslublar ..... 308
Nazorat uchun savol va topshiriqlar ..... 311
**XIV BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI NATIJALARIDAN JINOYATLARNI FOSH ETISH VA TERGOV QILISHDA FOYDALANISH ..... 312**
14.1 Tezkor-qidiruv faoliyati natijalari tushunchasi va rasmiylashtirish ..... 312
14.2. Tezkor-qidiruv faoliyati natijalarini surishtiruv organi, tergovchi yoki prokurorga taqdim etish tartibi ..... 320
14.3. Tezkor-qidiruv faoliyati natijalaridan foydalanishning asosiy yo‘nalishlari ..... 328
14.4. Tezkor-qidiruv faoliyati materiallaridan jinoyat ishini qo‘zg‘atish uchun asos sifatida foydalanish tartibi ..... 337
14.5 Tezkor-qidiruv faoliyati natijalaridan jinoyat ishlari bo‘yicha isbot qilishda foydalanish shartlari ..... 338

14.6 Tergov harakatlariga tayyorgarlik ko‘rish va ularni o‘tkazishda tezkor-qidiruv faoliyati natijalaridan foydalanish tartibi ..... 343
**XV BOB. TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI AMALGA OSHILISHI USTIDAN IDORAVIY VAPROKUROR NAZORATI ..... 344**
15.1. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar va ularning mansabdor shaxslari faoliyati ustidan idoraviy nazorat..... 344
15.2. Tezkor-qidiruv faoliyatini amalga oshiruvchi organlar tomonidan qonunlarning ijro etilishi ustidan prokuror nazoratining asosiy yo‘nalishlari..... 347
15.3. Tezkor-qidiruv tadbirini o‘tkazish to‘g‘risidagi qarorlarning prokuror tomonidan ko‘rib chiqilishi tartibi ..... 353
15.4. Tezkor-qidiruv faoliyati ustidan idoraviy nazorat olib boruvchi tezkor-qidiruv organi rahbarining umumiy va maxsus vakolatlari ..... 359
15.5 Tezkor-qidiruv faoliyati ustidan prokuror nazoratining predmeti va chegaralari ..... 361
Nazorat uchun savol va topshiriqlar..... 366
**TAVSIYA ETADIGAN ADABIYOTLAR ..... 368**
1. Xalqaro hujjatlar..... 368
2. O‘zbekiston respublikasining hujjatlari ..... 368
3. Ishlatilgan adabiyotlari..... 371
4. Qo‘shimcha adabiyotlar ..... 375
5. Internet resurslari..... 376

**Pulatov Yuriy Sayfiyevich,**
yuridik fanlar doktori, professor

# TEZQOR-QIDIRUV HUQUQI

**Darslik**

Texnik muharrir: Z.I.Murakayeva
Korrektor: F.K.Odilova

Bosmaga ruxsat berilgan 2025-yil 12-fevral. Buyurtma № 12. Bichimi 60x84/16
Times New Roman garniturasi bilan raqamli usulda chop etilgan.
Hajmi 24,0 n.-b.t. Adadi: ____ nusxa.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi